

הספד מר

ככלות השבעה לרבן של ישראל הגאון החסיד
מוה"ר שמריהו יוסף חיים קנייבסקי זללה"ה

שנת מן החיים אשר המה חיים לפ"ק

צדיקים במיתתם קרויים חיים

תשפ"ב

אדלר
לאנז 3
בני ברק

הספר מר

בכלות השבעה לרבן של ישראל הגאון החסיד

מוה"ר שמריהו יוסף חיים קנייבסקי זללה"ה

בס"ד אדר ב' תשפ"ב

ברשות קהלל קדישא הדין, הגני העני ממעש נרעש ונפחד מפחד יושב תהילות ישראל מה אני ומה חיי שאקשור מספד להאי גברא רבה הרב הדומה למלאך, ומאידך יראתי מלסרב לבקשת יד נפשי הרב דוד שפירא שליט"א שלא אכשל במתעצל בהספדו של חכם, ושאחתי את מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א והורה לנסוע, יראתי בפלותי שיח להשחיל, זעקי קשוב בעת אתחיל, מקורי עפעפי אזיל כמזחיל, לדקני ואמנני ותן לאל ידי, ד' שפתי תפתח.

איתא בשו"ע יו"ד סי' שמ"ד מלוא גדולה להספיד על המת כראוי. ומלותו שירים קולו לומר עליו דברים המשבירים את הלב, כדי להרבות בניה ולהזכיר שבו. וכילד נוכל להספיד כראוי את הנפטר הגדול הגר"ח זללה"ה, ומהר"ם שפירא זללה"ה בהספדו על הגאון רבי אליהו קלצקין מלובלין זל"ל הביא הגמרא בשבת קנ"ג א' א"ל רב לר' שמואל בר שילת אחים בהספידא דהתם קאימנא, ופירוש דנשמת המת נמצאת במקום ההספד, וכיון דאין אומרים בפניו של אדם אלא מקצת שבו, ולפיכך גם אם מיעטו מיקרי כראוי. והתם סופר בהספידו את מורו ורבו הגשר הגדול ר' נתן אדלר זל"ל אמר אחים לי בהספדאי כי התם קאימנא, כביכול נשמתו בעלמה היא רוח ה' בפיו של מספידו. להורות מה שבה יאמר, ורש"י פי' בשעת מיתתי התאמץ בהספד שלי, שיתחממו ויכמרו רחמי העומדים ויבכו, ויש ביאור דהאדם במיתתו נעשה עומד דל"א להרבות בזכויות בעוה"ב, וכדאמרו בשבת [ל' א'] לא המתים יהללו יה לעולם יעסוק אדם בתורה ובמלות קודם שימות, שכיון שמת בטל מן התורה ומן המלות ואין להקב"ה שבה בו, וכידוע בכתב הגר"א קודם פטירתו דליתא בעלמא הדין מלות ליכא אשר אפשר לרוכשה בעוה"ז בכמה פרטות, ולפיכך מבקש החכם שיחמם ההספד כדי שיתעוררו העם וירבה זכויותיו גם אחר פטירתו.

תורה תורה חגרי שק והתפלגי באפרים, אבל יחיד עשי לך ומספד תמרוקים, על תופשי משוטיך ופורשי מכמורים, מלחיד וחובליך במים אדירים, עורכי מערכך מיישרי הדורים, מפענחי לפוניך ומגלי מסתורים, מי יקאה בגבעות ומי יסתח בהרים, מי יפרק הוויות ומי יתרץ שברים, כלי מלחמה אבדו ונפלו גבורים.

אמרו חז"ל ר"ה י"ח ב' ללמדך ששקולה מיתתו של לדיקים כשריפת בית אלוקינו, ויש לפרש דכי היכי דהשכינה שורה בביהמ"ק ה"נ השכינה שורה בנפש האדיק, ובהסתלקות האדיק אבדנו מקום השראת השכינה, ובמדרש איכא כתוב קשה מיתת לדיקים יותר משריפת ביהמ"ק, ויש לפרש דקדושת ביהמ"ק אינו מתווסף, ואילו האדיקים מוסיפים והולכים בחידושי תורה וזכויות, ויש מקור בש"ס לדברי המדרש

איכא, ואיתא במגילה ט"ז ב' גדול תלמוד תורה יותר מבנין בית המקדש, וא"כ י"ל דגדול ביטול תורה מחורבן ביהמ"ק, ובפטירת הת"ח נחסר חסרון גדול בתורה שבעולם, ובמשך חכמה פרשת ויחי ייסב דבמיתת לדיקים יס' ב' ענינים האחד דקוב אין הלדיק בעולם לכפר ולהגן על הרעה, ועוד להדור נענש על מיתתו, וא"כ מצינו להתאבל על סילוקו של לדיק בכתוב על החורבן "מה אעידך מה אדמה לך הבת ירושלים מה אקוה לך ואנחמך בתולת בת איון כי גדול כים שדרך מי ירפא לך" ואיתא במו"ק כ"ח א' א"ר אמי למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה, לומר לך מה פרה אדומה מכפרת אף מיתתן של לדיקים מכפרת, א"ר אלעזר למה נסמכה מיתת אהרן לבגדי כהונה, מה בגדי כהונה מכפרין אף מיתתן של לדיקים מכפרת, ואיתא בירושלמי יומא פ"א א' א"ר חייא בר בא בני אהרן באחד בניסן מתו, ולמה הוא מזכיר מיתתן ביום הכיפורים, ללמדך שכשם שיום הכיפורים מכפר על ישראל כך מיתתן של לדיקים מכפרת על ישראל, וברש"י דברים פ"י ט"ז וסמך משה תוכחה זו לשבירת הלוחות, לומר שקשה מיתתן של לדיקים לפני הקב"ה כיום שנסתברו בו הלוחות, ואמרו חז"ל ברכות ח' א' מיום שחרב ביהמ"ק אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה בלבד, והיינו דהשראת השכינה אלל הלדיקים, ובסילוק הלדיק אבד ענין וסכנתו בתוכו שהיה בנפש הלדיק.

ואיתא בשבת ק"ה ב' חכם שמת הכל כקרוציו הכל קורעין עליו, ואיתא בשו"ע יו"ד סי' ט"מ ס"ז על תלמיד חכם ששאלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומרה, קורעין עליו בשעת הספדו.

יך משנה שלמה המתארת בדיוק את הגפטר הארון רבי חיים זללה"ה וזה לשון המשנה באבות פ"ו רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה ולא עוד אלא שכל העולם כלו כדי הוא לו נקרא ריע אהוב אהב את המקום אהב את הבריות משמח את המקום משמח את הבריות ומלבשתו ענוה ויראה ומכשרתו להיות לדיק וחסידי וישר וגאמן ומרחקתו מן החטא ומקרבתו לידי זכות ונהגין ממנו עצה ותוסיה בינה וגבורה שנאמר לי עצה ותוסיה אני בינה לי גבורה ונותנת לו מלכות וממשלה וחקור דין ומגלין לו רזי תורה ונעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק והוי כנוע וארך רוח ומוחל על עלבונו ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים, ויך עוד גמרא המתארת רבינו חיים זללה"ה בסנהדרין פ"ח ב' שלחו מתם איזהו בן העוה"ב ענוותן ושפל בדרך שייף עייל שייף ונפיק וגרים באורייתא תדירא ולא מחזיק טיבותא לנפשיה, וכן דברי הגמ' בשבת קנ"ג א' ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמר זה הדרך לכו זה ופירש"י מאחרי מפתך כשתמות, תשמע כשיאמרו זה הדרך שהלך בה זה, לכו בה, מוצטח שהוא בן העולם הבא. ואיתא בירושלמי ברכות פ"ב ארבעה דברים תשמיעו של עולם וכולן אם אבדו יס' להן חליפין, אבל ת"ח שמת מי מביא לנו חליפתו מי מביא לנו תמורתו.

מצינו בש"ס כמה לשונות של הספד וכולן ניתנים להאמר על הגפטר רבינו חיים זללה"ה, איתא במו"ק כ"ה ב' כי נח נפשיה דרבינא פתח עליה ההוא ספדנא תמרים הגיעו ראש על לדיק כתמר, נשים לילות כימים ועל משים לילות כימים, בכו לאבלים ולא לאבידה, שהיא למנוחה ואנו לאנחה, פתח עליה ההוא ספדנא שמחה לתוהה נהפכה, ששון ויגון נדבקו, כי נח נפשיה דרבי יוחנן פתח עליה רבי ינחק בן אלעזר קשה היום לישראל כיום בא השמש בזהרים, כי נח נפשיה דרבי זירא פתח עליה ההוא

ספדנא ארץ שנער הרה וילדה ארץ כבי גידלה שעשועיה אוי נא לה אמרה רקת כי אבדה כלי חמדתה.
אוי אוי גלה כבוד מישראל כי נלקח ארון האלוקים.

כתיב ויאל יעקב מבאר שבע וילך חרנה, ופירש"י ולמה הזכיר יציאתו, אלא מגיד שיציאת לדיק מן המקום עושה רושם, שבזמן שהלדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה הדרה, יאל משם פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה, והקשה הכתב סופר דגבי אברהם אבינו לא נאמר ויאל אברהם מאור כשדים, אלא כתיב לך לך, ויישב דבאר כשים לא היו ת"ח שירגישו בחסרונם, משא"כ ביציאת יעקב מבאר שבע שהיה ילחק אבינו ואמרו ביומא כ"ח ב' מימיהם של אבותינו לא פסקה ישיבה, פנה זיוה והורגש חסרונם וה"נ אלא ר"ז דנפטר בטבריה שהיתה מלאה ת"ח, ובימינו דרבו כמו רבו קהילות בני תורה בכל אחר ואחר, אמרו חז"ל ברכות ל' א' על ביהמ"ק כמגדל דויד אורכך בנוי לתלפיות תל שכל פיות פונים בו, ומיתת לדיק גדולה מחורבן ביהמ"ק, א"כ היתמות נוראה יציאת הלדיק עשתה רושם גדול, פנה זיוה פנה הדרה, כל ארה ומועקה ונוחם היתה הכתובת אלא רבינו חיים זללה"ה תל תלפיות, וכל זה אבדנו בעווננו אוי מי ירפא לנו, לא הניח אחריו במותו כמותו, מי יביא לנו תמורתו.

בבואנו להספיד את הגר"ח זללה"ה ניתן להספידו במילה אחת תורה תורה ונאך המאל תורה תורה, כל כל חייו בלא הפסק, המופת הגדול ביותר של רבינו חיים זללה"ה זה הוא בעצמו, כיכל זכה להגיע לדרגות כאלו, מתוך אהבת התורה, באהבתה תשגה תמיד, אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב הגר"ח זללה"ה את התורה בזו יבחו לו, לא חמד מאומה אלא תורה, ובכיבוש מלחמה כבש כרך אחר כרך לא ביום אחד, כלל"ר דימי [עירובין נ"ד ב'] משל לצייד שכל פרים אם ראשון ראשון משבר כנפיו משתמר, כמה עמל ויגיעה יגע הנפטר הגר"ח זללה"ה עד שזכה לתואות הנשגבות, קיים בנפשו דברי ר"ל ברכות ס"ג ב' כתתו עצמכם על דברי תורה דאין ד"ת מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, ותנא דבי אליהו [ע"ז ה' ב'] לעולם ישים אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשאוי, ונתקיים בו מימרא דרבי שמואל בר נחמני כל המנצל עצמו על דברי תורה סופו להתנשא, והיינו דא"ר חנינא בר אידי [תענית ז' א'] למה נמשלו ד"ת למים מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך, אף ד"ת אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה. איתא במגילה ו' ב' א"ר ילחק אם יאמר לך אדם יגעתי ולא מצאתי אל תאמן, לא יגעתי ומצאתי אל תאמן, יגעתי ומצאתי תאמן והג"מ בדברי תורה, רבינו חיים זללה"ה הוכיח קבל עם ועדה יגעתי ומצאתי.

ואמרו חז"ל ברכות כ"ח ב' אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר, וביאר מרן הח"ח זללה"ה בדרך העולם שכר האומנים על התואה ובתורה השכר על העמל, ואר"ע סנהדרין כ"ט ב' זמר בכל יום זמר בכל יום, וא"ר ילחק בר אבדימי מאי קרא שנאמר נפש עמל עמלה לו כי אכף עליו פיהו, הוא עמל במקום זה ותורתו עומלת לו במקום אחר, ופירש"י היה מסדר למודך, אע"פ שסדור בפיו כזמר, והוא יגרום לך שתהא לעוה"ב בשמחה ובשירים, שעוסק בשירים ובזמירות תדיר תדיר נעשה זמר, כך החוזר על התורה נעשה לו סדורה בפיו, תורה עומלת לו שמחזרת עליו, ומצקשת מאת קונה למסור לו טעמי תורה וסדריה, וכ"כ למה, מפני שכפף פיהו על ד"ת, ונתקיים בו הא דאמרו עירובין

נ"ד א' אם אדם משיס עצמו כמדבר, תורה ניתנה לו במתנה, וכיון שניתנה לו במתנה נחלו אל שנאמר וממתנה נחליאל, וכיון שנחלו אל עולה לגדולה.

אמרו חז"ל ברכות ל"ה ב' הרבה עשו כרש"י ולא עלתה בידם, ושמעתי בשם הגר"ש שקופ זללה"ה שפירש מדוע לא עלתה בידם, משום דרש"י כשנכנס למערה לא היה דעתו נתונה מאין יהיה מזונו, ואחרים שעשו כרש"י היתה קצת דעתם מהיכן יתקיימו, רבינו חיים זללה"ה היה מופשט לגמרי מעניני העוה"ז וחי חי ששועים במערה, וראו אללו עין בעין הא דמרו בגמ' ברכות ס"ג ב' דחציצה תורה על לומדיה בכל יום ויום כיום שנתנה מהר סיני,

ספריו הגדולים דרך אמונה ד' חלקים, ודרך חכמה על הלכות קדוש החודש, שונה הלכות, טעמא דקרא, ארחות יוסף, מסכת כותים, ביאור לפרק שירה, ברייתא דמלאכת המשכן, ברייתא דמסכת זיאת ומזוזה, בשער המלך, למכסה עתיק, מזוזה ומעקה, מסכת עבדים, מסכת גרים, נחל איתן עגלה ערופה, קרית מלך, שיח השדה ג' חלקים, שערי אמונה ע"ס זרעים ג' חלקים, שקל הקודש. וספרי דרך אמונה מלבד כל החצונות בהלכות הקשות ככלאים ומעשרות וערלה, ועיון מפרד בסוגיות, עוד כריכין אותם אנשים גדול לערכם ולסדרם, ולא יאומן כי יסופר שנערך ע"י אדם אחד, עם עומם עבודות נוספות, ותל תלפיות לכל קהילות ישראל, וספר שונה הלכות כולו יגיעה עצומה ושלטיטה בכל עניני אור"ח ותרגום דברי החזו"א העמוקים בעירובין ובכל אור"ח להלכה למעשה, הגיש שולחן ערוך מטעמים, שאין כאור"ח זוכה להבין כמה יגיעה כריכין להכין את השולחן הזה, כל השונה הלכות בכל יום מוציאו שם בן העוה"ז, וניתן להאמר דבסדר זרעים נתקיים בו הא דאמר עולא א"ר אלעזר יבמות כ"א א' קודם שצא שלמה היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה אזנים עד שצא שלמה ועשה לה אזנים.

זאת ועוד סיים מידי שנה עשרות בשנים, תנ"ך ש"ס בבלי ירושלמי ספרא ספרי שו"ע זוהר מדרשים מכילתא מדרש רבה, ומתוך תשוקת ואהבת התורה היתה כל התורה פרושה לפניו כשמלה, וזכה לכך מפני שלא הסיח דעתו מן התורה כל ימיו, וכדאמרו תענית ז' ב' דד"ת אין משתכחין אלא בהיסח הדעת, ואיתא במנחות כ"ט ב' כל המשמר תורתו נשמתו משתמרת, ובספרו טעמא דקרא מביא דברי הגר"א לאותיות ג' ט' הם האותיות היחידות שאין להם חיבור בכל התורה כולה, ואילו הוא מלא עוד אותיות עי"ש מה שמיישב, עכ"פ א"א לדעת דבר כזה בלא שתהא התורה כתמונה מול עיניו, ואיתא בחגיגה ט"ו ב' אשכחיה שמואל לרב יהודה דתלי בעיברא דדשא וקא בכי, אמר ליה שיננא מאי קא בכית, אמר ליה מי זוטרא מאי דכתיב זהו ברבנן איך ספר איך שקל איך ספר את המגדלים איך סופר שהיו סופרים כל אותיות שבתורה. וועיין קדושין ל' א' מהו הביאור סופרים אותיות, וע"י ידיעותיו הרבות זכה להקשות ולתרוץ סתירות רבות, וכדאמרו סנהדרין מ"ב א' במי אתה מוצא מלחמתה של תורה במי שיש בידו חבילות של משנה, ופירש"י שאם יטורד לו טעם בכלן ילמדנו מתוך משנה אחרת, או אם יקשה לו דבר על דבר, יבין מתוך משניות הרבה שבידו.

ואיתא בברכות ס"ד א', שלחו להתם סיני ועוקר הרים איזה מהם קודם, שלחו להו סיני קודם שהכל כריכין למרי חטיא, שליטתו בכל מכמני התורה היה חידוש גם בדורות הקודמים, ומלבד הסיני זכה לחבר חיבורים רבים ועמוקים, ולדמות מילתא למילתא, ויסוד הדברים נתבאר במאירי הוריות י"ד א'

ו"ל: ובתלמוד המערב אמרו הסדרן קודם לפלפלן, ודוקא שאע"פ שאינו מפולפל כ"כ, הוא בקי בפירושן של הלכות ובמה שיוצא מהם ויש לו בחינת דמיון הדברים זו בזו והוצאת דבר מתוך דבר כראוי, אבל מי שאין בידו אלא סוגיית התלמוד סדורה בפיו, ואין בידו דרך פסק ובחינה בדמיונות ובהבנת דבר מתוך דבר אינו בכלל סיני כלל, ולא בכלל בעל הוראה, ולא עוד אלא שצריך להזהר מהוראתם הרבה עד שיפלוסוף מי שמאזינו מעוינות ושכלו זך, להכריע את הכף לאחד מאלדיו, ומ"מ אשרי מי שצא לכאן ותלמודו בידו.

והיינו לאמרו עירובין נ"ד א' אימתי ד"ת נעמיים בזמן שתשמרם בצטנך ואימתי תשמרם בצטנך בזמן שיכנו יחדו על שפתך, קבלת קהל לרצות במשך השנים במאור פנים וסבלנות, וחוט של חסד היה מושך על פניו, וכדאמר ר"ל חגיגה י"ב ב' כל העוסק בתורה כלילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום, וכמה חסד השקיע בכתיבת תשובות לאלפים, והכל מכח תורתו וכדדרש רבי שמלאי סוטה י"ד א' תורה תחלתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים.

מיהו האיש אשר נתן להאמר עליו הא דאיתא בסוכה כ"ח א' דלא הלך ארבע אמות בלא תורה ולא מאלו אדם יושב ודומם אלא יושב ושונה ואמר הגר"ח זללה"ה דהקושי היותר גדול עבורו מכל הדברים הנ"ל, הוא לא להרהר בד"ת במקומות המטונפים, מי האיש אשר ניתן לומר עליו שלא הגיח מקרא ומשנה תלמוד הלכות ואגדות דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים קלים וחמורים וגזרות שוות תקופות וגיימטריאות, ובקיאותו בתורה פלא גם בדורות קודמים. הגר"ח זללה"ה הנחיל לציבור בני התורה מושגים דמלכד עמל התורה בסוגיות הש"ס, ניתן ללמוד בסדר ב' וכלילה בכמה שעות בקיאות שבע דפים ביום ועוד קביעות במ"ב וכיו"ב, ורבים זכו ונמשכו אחריו להחזיר עטרה ליושנה בידיעת התורה מזרעים ועד טהרות. ומו"ח הגאון שליט"א סיים ש"ס עם הגר"ח זללה"ה טרם בר מוא, והיו לומדים מידי לילה קודם ותיקין ומו"ח שליט"א היה קושר לרגלו חבל ומשליכו לאחר והיה הגר"ח מושך בחבל להעירו כלילה.

סדר יומו עשרות בשנים, עמל התורה וכתיבת חידו"ת רוב שעות היום והלילה, בעיני ראיתי בכלל חזו"א לפני עשרים שנה יושב וכותב שעות בלא הפסק, וכל ספריו הן בקשת האמת הידועה למעיינים דא"ל להגיע לזה בלא עמל ויגיעה נוראה, ושאר עניני הבקאות שמעתי דבשנים עברו לא היה תופס זמן אלא כב' שעות, ואלו הן: אמירת תיקון חלות, דף זוהר, פרק תהילים, ודאלול י' פרקים, פרק בנ"ד, ג' דפים מ"ב, ג' פרקים רמב"ם, חמש דפים שו"ע פעם עם הגו"כ ולאחרונה לא היה פנאי, וחזן מאו"ח דלמדו עם המ"ב תלמוד בבלי שמונה דפים ביום, ופעם היה לומד עם רש"י ותוס' ולאחרונה לא היה זמן אלא לגמרא תוספתא, תלמוד ירושלמי, מסכתות קטנות שמונה דפים משניות זרעים טהרות, ובש"ק אחר הטבילה שמו"ת ופירש"י וההפטרה, בחומש שמות מכילתא ובחומש ויקרא ספרא ובחומש במדבר ודברים ספרי, ופעם היה לומד בש"ק את כל המדרשים על הפרשה.

גמילות חסדים והארת פנים לכאן"ל ולא גבה לבו, כתב תשובות לאלפים, ואע"פ שידע שא"ל אלא לכתב ידו, לא השיב פניהם ריקם, ואמר שמתחשך עם הציבור, והסכים להתחזות בפרסום כדי לסייע לנדכאים ועניים, נתן את הדבר היקר ביותר בעולם עבורו בשביל הכלל, "הזמן" השיב לרצות האוצרים

על פתחו במאור פנים וסבלנות, אין ידוע אצל מי מגדולי מקדמת דנא לבאו כה רבבות אנשים על פתחם, וכל אדם מן השורה היה לריד מנוחה כמה ימים מערב אחד של קבלת קהל, אחר שמיעת כל הארות והיסורים, ואילו אצל רבנו זללה"ה אחר כל זה ובין אדם לאדם היה הוגה בתורת השם במנוחת הנפש, אלמלא לא ראינו א"א להאמין דנפש אדם יכולה לעמוד במעמסות הללו עשרות בשנים, וכשאלו הגר"מ גריינימן שליט"א בשלומו אמר 'מלאזט נישט לערנען' זה מה שכאז לו, ואיתא בחגיגה ה' ב' שלשה הקב"ה בוכה עליהן בכל יום ואחד מהן על שאי אפשר לעסוק בתורה ועוסק, א"כ כמה בכיות בכה הקב"ה על הגפטר הזה, דהיה לו הרבה סיבות ליבטל מן התורה, ומ"מ נלחם לעסוק בתורה בלא הפסק, ואיתא במו"ק כ"ו א' ואלו קרעין שאין מתאחזין ומהן רבו שלימדו תורה, דכתיב אזי אזי רבב ישראל ופרשיו, מאי משמע כדמתרגס רב יוסף רבי רבי דטוב להון לישראל בללותיה מרתיבין ופרשין.

איתא בצרכות ס"א ב' דאר"ע משל לשועל שאמרו ליה דגים ומה במקום חיותנו אנו מתיראין, במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה, אף אנחנו עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בתורה שכתוב בה כי הוא חייד וארך ימיו כך, אם אנו הולכים ומבטלים ממנה על אחת כמה וכמה, כאו"א ידע כי א"א לדמיין את הגר"ח זללה"ה בלא תורה היא היתה נשמת אפו.

שאלו את הגאון רבי צדק בער זללה"ה מקמינץ אהא דאמרו סוכה כ"ח א' דבר גדול מעשה מרכבה דבר קטן הוית דאבי ורבא, וכיאלד קרינן להויות דאבי ורבא דבר קטן, והשיב הגר"ב זללה"ה במשל לאדם שיש לו בייגעלך עם חמאה, ובאים שני עניים לפניו, האחד אין לו מה יאכל, והשני יש לו בייגעלך, אך מבקש קאת חמאה על הבייגעל, ונתן ליה בייגעל ולשני חמאה, מהו המעשה היותר גדול, הוי אומר להכיל העני מחרפת רעב, אולם באמת המעשה הגדול הוא ליתן חמאה, כיון דהעני אינו מוכרח לחמאה, והמעשה ליתן בייגעל הוא קטן וכי יכול שלא ליתן לו, וכן י"ל דמעשה מרכבה לאו כאו"א אינו יכול מבלעדיו, אולם הוית דאבי ורבא אין נפש הישראל יכלה מבלעדיו.

איתא בסוטה מ"ט א' משמת בן עזאי בטלו השקדנים, משמת ר"ע בטל כבוד התורה, וכתב הראב"ן בתשובה לאחר בן עזאי לא היה שקדן כמותו שהיה תדיר ומהיר ללמוד וכל עסקיו לא היו כי אם בתורה, וקשה וכי כל התנאים האחרים לא היו שקדנים ולא היה בהם כבוד התורה, אלא ל"ל דיש שהם סמל לדבר, וראיה לזה דאמרו בסוטה שם גם על ר"ג הזקן דמשמת בטל כבוד התורה, משמת רבינו שמריהו יוסף חיים בטלו השקדנים, סמל השקדנות תמידין כסדרן, וכתב רבו החזו"א דשקידה אינה תלויה בהארכת הזמן אלא במסירת האישיות ונתינת הלב במתנה לעיון התורה, ואמרו מגילה כ"א א' משמת ר"ג בטל כבוד תורה, בבואה זו ראינו בפטירת רבי חיים זללה"ה, איזה כבוד רחשו לתורתו בכל העם בחייו ובמותו ומשמת רבינו חיים זללה"ה בטל כבוד התורה.

רבינו חיים זללה"ה כל כולו תורה ותורה, התרחק מהרבנות ומכל תפקיד, ומכל מחלוקת, סמל לרציפות בעבודת השם, סמל לכבוד התורה, בחייו ובמותו, סמל לדורות, מי יתנה פעליו ודקותיו כדורות קמאי בכח שקידתו ושקיעותו המתמדת וידעותיו, מאין הפוגות בכל מצב, וקיים בנפשו מש"כ שבת פ"ג ב' וברמב"ם הל' ת"ת עד אימתי חייב ללמוד תורה עד יום מותו שנאמר ופן יסורו מלבדך כל

ימי חייד, וכל זמן שלא יעסוק בלימוד הוא שוכח. עם כל חולשתו רבות בשנים לא פסק פומיה מגירסא וכל עולמו היה סובב סביב התורה הקדושה.

איתא בסנהדרין [י"א ח'] מעשה בחכמים שהיו יושבים בעליית בית נתזה וכו' פתחו ואמרו משמתו נביאים הראשונים נסתלקה רוח"ק מישראל והיו משתמשים בבית קול, ובעליה זו יתה צת קול ואמרה ראוי אחד שתשרה עליו שכינה אלא שאין דורו ראוי לכך נתנו עיניהם על הלל הזקן, וכשנסתלק הלל והספידוהו אמרו עליו הי חסיד הי עניו תלמידו של עזרא הלל הזקן נשיא ישראל רבן של כל ישראל, ופי' מהרש"א דאין הכוונה שהיה הלל רק חסיד ועניו, אלא המכוון לסוגיא ע"ז כ' בדרייתא דר' פנחס בן יאיר לתורה מגדלתו ומרוממתו מכל המעשים מביאה לידי זהירות וזריזות ונקיות ופרישות וכו', והמדריגה האחרונה היא ענוה וחסידות, ולאחר מכן באה הדרגה של רוח"ק, וזו היתה הבת קול שצאה ושמעו שהוא נמלא כבר בדרגה של רוח"ק, ואזי היה ההספד עליו הי חסיד הי עניו שזה עד המדרגה העליונה.

איתא במו"ק י"ז ח' אמר רבי יוחנן מאי דכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' כבאות הוא אם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיו, כאו"א משומרי התורה והמלוות שישאלוהו מיהו היה הרב הדומה למלאך בדורנו, יצביעו על הגפטר הגאון רבי חיים זללה"ה.

מה היו תאותיו של אדם גדול זה לקיים עוד מאות נדירות, פעם אחת ביקש מהרב אריה שכטר שיכניסו בשותפות באיזה גג כדי שיזכה לקיים מאות מעקה, ובהיות לו גמ"ח אירע שלא פרעו החוב בזמנו וביקש משכונ וקיים מאות השב תשיב את העבד, וכהנה וכהנה עוד מאות שחטף בעולם המעשה, ואיתא בע"ז ד' ח' אל תקרי ממקדשי אלא ממקודשי אלו בני אדם שקיימו את התורה מאל"ף ועד תי"ו.

דרכי ציון אצלם, כידוע היה הגפטר הדגול רבנו הגר"ח שליט"א, דבוק בתורת רבו המובהק מרן קדוש ישראל החזו"א זללה"ה, וכל ההנהגות עשה על פיו, וכל ספריו מושתתים על תורת החזו"א והכרעותיו, וכמש"כ בהקדמה לדרך אמונה דהחזו"א הוא בתראה ומרא דארעא לישראל ועמוד ההוראה, וזכרנו של הגר"ח זללה"ה היה אורז כלום בכל הנהגות רבו זללה"ה, והנה זכינו להכיר את תלמידי מרן החזו"א זללה"ה גדולי עולם אדירי התורה אשר תקצר היריעה מלפרוט גדלותם זללה"ה, והדבר פלא לכל התלמידים הללו רובם ככולם היו לעירים בימים, ולא יסבו אלא רבם אלא מעט, ורובם בשמונה שנותיו האחרונות, ומ"מ כל חייהם נשתנו מן הקצה אל הקצה, והאז השוה ככולם עמל התורה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא וקיום ההלכות בשלמותן ודקדוקן, כאו"א לפי תכונותיו וכוחותיו, ובלתי ניתן לדמיון כיצד היו נראים אלמלא רבם מאור ישראל,

ואפרט כמה משמותם, הסטיפלער, וזנו הגר"ח, הגר"ש גריינימן, הגר"ש גריינימן, מו"ז הגר"י שפירא, הגר"ח ברים, הגרמ"י לנדא, הגר"נ שולמן, ומו"ז הגר"י וסרמן, הגר"נ קרליץ, הגר"י ברטלר, הגר"ג נדל, הגר"ש ברזס, ושיבלחט"א הגר"ד לנדו, והגר"י בויאר, והגר"מ גריינימן, ומלבד זאת גדולי ראשי הישיבות בדור האחרון אשר כולם הושפעו ממרן החזו"א, זאת ועוד מדרך העולם ככל שקרובים יותר לאיש, רואים גם את חלק האדם שבו, ואילו תלמידי החזו"א זללה"ה היו מדברים על רבם

במושגים גבוהים, עד שהשווהו לקמאי ולמוסרי התורה, הלא דבר הוא, כמה כוח השפעת עמל התורה ואורה קזרח לישרים ממרן החזו"א ששתלו הקב"ה, מושגים בעמל התורה אחר חורבן אירופא ולהחזיר עטרה ליושנה בדרכן של הראשונים והפוסקים והגר"א זללה"ה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא בכל סוגיות הש"ס מזרעים ועד טהרות, אלו היו המלאכים כדאמרו נדרים כ' ב' אמאי קרו להו מלאכי השרת דמצינוי כמלאכי השרת, וכל התלמידים היה שיחם שיגם ותשוקתם בעמל התורה וחשבון הסוגיות עד ההלכה בדרכן של הראשונים, ומה נפלח היה המראה בבית המדרש לדרמן בשנים קדמוניות מלא מזן אל זן, בתלמידי החזו"א וכל זאת אבדנו בעונינו כמעט תם החיידר הגדול הזה, דרכי כיון אבילות !

השפעת התורה על הסביבה כתב החזו"א דבני תורה העמלים בתורה לאמתתה מליים ילדים הרבה ואנשים רבים מהרהורי עבירה וכפירה וכיו"צ בשפע קדשם בהשתפך רוח טהרה בעולם, ובסביבות בעל תורה אמתי הדבר ניכר לעינינו והשפעה מרובה על אנשים הרבה מה שכל השתדלות מעשית לא תשיגנה, וכמו"כ יש רשמים על הרחוקים שאין עין הרואה מרגשת בהם לדקותם. וידועים דברי רבי ישראל סלנטר זללה"ה דרפיון בלימוד אכל בחור בווילנא גורמת רח"ל לחילול שבת צפריז, ובהיפך מתרבה קדושה בעולם, וככל החזיון הזה ראו כל העולם אכל הגפטר הגדול זללה"ה, כמה גדולה היתה השפעתו על כל העולם כולו, רק מחמת שקידתו ועמלו בתורה, לא תחנן השפעה רבה כזו בשום פעילות קירוב אחרת, ופעם נשאל מרן החזו"א ז"ל אם להפסיק יום מלימוד לסייע להלכות רישום תלמידים לתורה, והשיב בכאב אין אנחנו מאמינים בכח התורה שעל ידה מוסיפים קדושה בכל העולם, ועוד אמר החזו"א דאיתא על ריב"ז דארבעים שנה למד וארבעים שנה לימד, וכי בכל הארבעים שנה שלמד לא היה מה לפעול, אלא כך הוא הסדר, ארבעים שנה לימד, ואח"כ ארבעים שנה לימד, והיה אומר על מרן הח"ה זללה"ה דכל ימי חייו עבד להיות חפץ חיים, ובעשרת שנותיו האחרונות הפך את העולם, וכיו"צ ראינו אכל הגפטר הגדול הגר"ה זללה"ה אשר שקד על התורה בקרן זוית עשרות שנים תורה לשמה לשמה ללא פניות ופרסום, וכל הפרסום סביבו לא נגע בו, ומאילו נתפרסם והושפעו הימנו רבבות אלפי ישראל, והיינו דאמר רבא מו"ק ט"ז ב' כל העוסק בתורה מצפנים תורתו מכרזת עליו מצחו, וכך היה רבנו זללה"ה עמל בתורה בצנעה עד שפרסמו הקב"ה מקלה העולם ועד קלהו.

כתב בנפש החיים כל חיותם וקיומם של כל העולמות הוא רק ע"י הבל פינו והגיונינו בה, והאמת בלתי שום ספק כלל שאם היה העולם כולו מקלה עד קלהו פנוי ח"ו אף רגע אחד ממך מהעסק והתבוננות שלנו בתורה, כרגע היו נחרדים כל העולמות עליונים ותחתונים, והיו לאפס ותהו ח"ו, וכן שפעת אורם או מיעוטו ח"ו, הכל רק כפי ענין ורוב עסקנו בה, עוד כתב שם אמרו חכמים כל זמן שבנ"א מבטלין מן התורה, מבקש הקב"ה להחריב את העולם כו', בכל יום יואצין מלאכי חבלה מלפני הקב"ה לחבל את כל העולם כולו, ואלמלא בתי כנסיות ובתי מדרשות שת"ה יושבים בהם ועוסקים בד"ת, היו מחבלים את כל העולם כולו מיד.

הגפטר רבינו חיים זללה"ה חי על קדוש השם ומת בקדוש השם בהליותו שעשתה רשם אכל כל אור"ע, פלוני שלמד תורה ראו כמה נאים דרכיו כמה מתוקנים מעשיו עליו הכתוב אומר ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר.

בבואנו לעיין כיצד ניתן ליטול מעט מחמדות החיידר הגדול של מרן החזו"א ותלמידיו זללה"ה, יש להבחין בחילוק בין הדרך, לבין ההשגות שהגיעו אליהם, הדרך היא אחת בלבד תורה תורה ותורה ותורה, ושם תורה ותורה, והגפטר הגר"ח זללה"ה היתה התורה משוש כל חייו קודם שנודע ברבים, עשרות עשרות בשנים ימים וילות שבתות וימים טובים, מופקע מכל הענינים שאינן הכרחים לאדם עלי אדמות, התורה היתה שעשועיו בבת עינו, ותו לא מידי, כל התהילה סביבו לא נגעה בשולי גלימתו.

כאז"א יכול להיות כמו רבינו זללה"ה, אם לרגע אחד, אם לכמה שעות ביום, אם ליום אחד בשבוע, ואמרו שבת ל' א' אמר הקב"ה לדוד כי טוב יום בחריך מאלף, טוב לי יום אחד שאתה יושב ועוסק בתורה מאלף עולות שעתידי שלמה בך להקריב לפני ע"ג המזבח, ובקידושין מ' ב' א"ר המנוח אין תחילת דינו של אדם אלא על דברי תורה, וכשמכניסין אדם לדין קודם ששאלין אותו אם עסק בפו"ר שואלין אותו קצעת עיתים לתורה כמבואר בשבת ל"א א'.

רבי חיים זללה"ה כלפי העולם כמו אדם הישן כל חייו, היה ספון בתורתו בלא התענינות בכל הקורה מסביב כאדם ישן, וכהיום דאיכער דרא ויש משניות וס"ס בבלי וירושלמי המבוארים, הרי זה מחייב דיון, דהרי כולם יכולין לעסוק בתורה בכל שעה, ועוד יש שיעורי תורה בטלפון לאלפים בכל מקצועות התורה והמוסר, וכאז"א שקובע עיתים לתורה ובאותה שעה הוא מנותק לגמרי מהעולם כשעה שהוא ישן, יכול בקל לסיים מסכתות רבות משניות וגמרא, ופסקי הלכות, ואף אם לא יזכור כל מה שלמד מ"מ תהא נשמתו עטורה בכל מה שלמד, וככל שיחזור יגדל ת"ח אפילו הוא עסוק לפרנסתו הרבה שעות, ויתרבה האושר הנפשי שלו, ופרוטה לפרוטה מאטרפת לחשבון גדול, אשר יעמוד לו בעוה"ז ובעוה"ב, ואיתא בר"ה י"ח א' ת"ר משפחה אחת היתה בירושלים שהיו מתיה מתין בני שמונה עשרה שנה באו והודיעו את ריב"ז כו' לכו ועסקו בתורה וחיו הלכו ועסקו בתורה וחיו, ואמרו חז"ל סוטה כ"א א' לתורה עדיפא ממנוה דתורה מגינה לעולם, ותורה מגנא אפילו בעידנא דלא עסיק בה, ואיתא במנחות ק"י א' תלמידי חכמים העוסקים בתורה בכל מקום מעלה אני עליהן כאילו מקטירין ומגישין לשמי, ת"ח העוסקים בתורה כלילה מעלה עליהן הכתוב כאילו עוסקים בעבודה, זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם, ואיתא בע"ז י"ט א' א"ר אבדימי בר חמא כל העוסק בתורה הקב"ה עושה לו חפציו שנאמר כי אם בתורת ה' חפצו ואם יזכה לרשום הערות והגגים המתחדשים בלימוד ירבה שמחתו וקובץ על יד ירבה, אמר פלוני לחזו"א דימי האדם כחלום יעוף, והשיב לו החזו"א למי שישן, אכל רבנו הגר"ח ראו כולם כמה יכול האדם להספיק בימי חלדו, נורא נוראות "ועל דא קא בכינא"

כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ובפרט רבינו חיים זללה"ה קדוש מרחם בן מרן הקהילות יעקב זללה"ה, זכרני כד הוינא טליא הייתי עומד ע"ג בלוני הגז מאחורי חלונו של הסטיפלער בהפסוק בחיידר ומצינו כיצד הוא לומד אשרי עין ראתה, ופעם אחת עליתי והוא היה עומד לפני בחלון בתפילה וברחתי כל עוד נפשי בי, ופעם אחת בהיותי בישיבה קטנה באתי עם קויטל לסטיפלער לבקש צרכה להלכה בתורה, ואיני יודע עד היום מדוע באתי, אבל כך היה המעשה שהיו כמה אנשים צודדים שהמתינו בתורה ולפני היה אדם הנראה כחוזר בתשובה לאחרונה ובא עם מלווה

ובעומדי מאחורי הדלת, שמעתי את הסטיפלער נועק בזה הלשון, אחה אינך הולך עם ליאת, ושמעתי שהשיב המלוה לסטיפלער, הוא הולך עם ליאת הנה יש לו ליאת, ושמעתי הסטיפלער נועק הוא אינו הולך עם ליאת, הוא רק בא לכאן עם ליאת ! וכיו"צ ראו כולם אלל הגר"ח זללה"ה דכל היואל מפיו קדוש, בבואה דמתני' ברכות ל"ד ב' דאמרו עליו על רבי חנינא בן דוסא שהיה מתפלל על החולים ואומר זה חי וזה מת אמרו לו מנין אתה יודע אמר להם אם שגורה תפילתי בפי יודע אני שהוא מקובל ואם לאו יודע אני שהוא מטורף, וקשה מדוע היה צריך להוילא דבר רע מפיו זה מת, אלל י"ל דהשכינה היתה מדבר מגרנו. ובזה יתישב מה שראינו אלל גדולי ישראל דהשיבו תשובות שונות על אותו ענין מה שיאל מפיהם קדוש.

כולנו מאמינים בני מאמינים דהעוסק בתורה זוכה לכל הטוב, והנה נזמנן לן בדור עני זה נסיונות גדולים מאד, אך יתכן לראות הענין במבט חיובי, זכינו לקבל נסיונות שאין בהם יסורים, אלל ויתור על תענוגי העוה"ז במעט, יש אוכל מכל המינים בכשרות, יש נופש בכשרות, יש פלאי טכנולוגיה לסייע לאדם בכל תחום בכשרות, יש משניות וס"ס בבלי וירושלמי מבוארים, אך בנפשנו הדבר להתנתק במוחלט מהמקומות המועדים אשר רבים חללים הפילה, וכל המתגבר על יארו הרי הוא כיחזק אבינו בעקידה ויותר כי אין הנסיון שעה אחת, אלל יום יום וכמאמר חז"ל יארו של אדם מתגבר עליו בכל יום, וכהיום שכל העולם כולו כרך אחד של זנות וכפירה, אין לשער הזכויות הרבות של אלו המנותקים מהאפשרות להיות בנסיון, וכמש"כ הגר"א באגרתו דכל החוסס את פיו [וק"ו את עיניו] זוכה לאור הגנוז שאין כל מלאך ובריה יכולין לשער.

עזוב נא בן אדם עזוב נא יקר עולם נודד נדוד אלו מנעמי החיים החולפים, זכר נא אחריתך בעת תושב שדוד, התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין.

כתיב והתקדשתם והייתם קדשים כי קדוש אני, יש לפ' דבטבע העולם אין ההתקדשות מכריחה להגיע לדרגת קדוש, כגון הפרושים באוה"ע דלית בהו קדושה, והבטיח הקב"ה לישראל דלכשיקדשו תפעל התקדשותם על מהותם, כי קדוש אני משום דנשמת כאו"א מישראל חלק אלוה ממעל, ואיתא ביומא ל"ט א' תדר"י עבירה מטמטמת לבו של אדם, ופירש"י מטמטמת אוטמת וסותמת מכל חכמה, ומשום דחכמת התורה אינה יכולה לדור בכפיפה אחת עם הנפש הבהמית, והיינו דאמרו ביומא ע"ב ב' יראת ה' טהורה עומדת לעד אמר רבי חנינא זה הלומד תורה בטהרה, וכתב הכלי יקר פ' בראשית דהעליונים והתחתונים הם שני הפכים ולא יתקיימו כי אם ע"י איזה אמצעי המצרף ומחבר שני חלקים הפכיים אלו, וזהו האדם שיש בו חלק גשמי וחלק רוחני חלק אלוה ממעל, והשארות החלק הרוחני תלוי בקבלת התורה, ובזה זכה הנפטר הדגול לידיעת כל התורה וניתנה לו התורה במתנה פרושה לפניו כשמלה, והיינו דא"ר אבהו [מו"ק ט"ז ב'] אמר אלהי ישראל לי דבר נור ישראל אני מושל באדם מי מושל בי לדיק שאני גוזר גזרה ומבטלה, דאין הכונה שבשכר שהוא לדיק בכחו לבטל גזרת הקב"ה, אלל דבנפש הלדיק מושל יותר החלק אלוה ממעל משאר בני"א, וממילא בעולם המעשה יש כח בברכתו לעשות פרי למטה, כביכול הקב"ה בעצמו גוזר.

באין מליץ יושר מול מגיד פשע, איתא בסוטה ל"ד ב' אמר רבא מלמד שפירש כלב מעלת מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות אמר להן אבותי בקשו עלי רחמים שאנכל מעלת מרגלים, ומבואר דרשאי אדם לבקש כביכול מהמתים שיעתירו בעדו, וכ"כ רש"י בראשית פמ"ח פ"ז ש"ע"פ הדבור קברתיה שם שתהא לעזרה לבניה כו' והיו עוברים דרך שם יאלת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים. ואיתא בזוהר פ' אח"מ ושבחא אני את המתים כו' ג' מדורין עבד קודשא בריך הוא ללדיקייא חד לנפשאן דאינון דליקייא ללא אסתלקו מהאי עלמא ושכיחין בהאי עלמא וכד אלטריך עלמא רחמין ואינון חייין יחבין בצערא אינון מאלו כלותא עלייהו.

נשמת רבנו הגאון רבי שמריהו יוסף חיים ז"ר יעקב ישראל השרויה עמנו בהספידא, היה נא עם פיפיות למליץ יושר לפני כסא הכבוד, ולמד זכות על ישראל, וכדאיתא ביומא ע"ז א' אמר הקב"ה מי הוא זה שמלמד זכות על בני אמרו לפניו רבש"ע גבריאל, אמר להם יבוא, שנאמר ואני באתי בדבריך אמר להו ליעול אעיילוהו, ואיתא בשבת פ"ט ב' אמר לו ליחזק בניך חטאו לי, אמר לפניו רבש"ע בני ולא בניך בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע קראת להם בני בכורי עכשיו בני ולא בניך וכו', וכן היה מרגלא בפומא דמרן הח"ח זללה"ה, רבש"ע אתה נתת לנו חמשה חומשי תורה ומה נתנו לך עם ישראל משניות ברייתות גמרא ראשונים אחרונים נשטחו ונטבחו ומסרו נפשם על קדושת השם, וכן אנו אומרים עכשיו רבינו חיים אמור לפני כסא הכבוד הגה אנו בדור שכולו זכאי הרחוקים כולם טינות שגשבו, וכנגדם רבנות ישראל העוסקים בתורה ומקיימים מצוותיה, גומלי חסדים נותני לדיקות, מנותקים מחמדות בשרים, מקריבין קרבנות כעקידת ילחק הרים הרים קרונות קרונות עמוסים בכבישת הילר, והרי הבטחתנו בתורתך בכמה מקומות שתתן מכל הטוב בעוה"ז, ובדור זה זכינו לתקומה רבנות יהודים שתורתם אומנותם, מה שנעדר מעמנו זה מאות מאות בשנים, ישיבות כוללים חדרים של תשכ"ר ובתי ספר בית יעקב בכל הקהילות בדרך ישראל סבא, וכתוב בשה"ס אני חומה וקדי כמגדלות אז הייתי בעיניו כמואלת שלום, ואמרו בפסחים פ"ז א' אריו"ח אני חומה זו תורה, וקדי כמגדלות אלו תלמידי חכמים, וביאורו דכשיק תורה בעולם אז ישראל מואלין חן בעיניו, ואמרו ר"ה י"ח א' בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בתורה, ואר"ל יומא ט' ב' אחרונים עדיפי אע"ג דאיכא שעבוד מלכויות קא עסקי בתורה, וכתוב בתורה כי יר לב האדם רע מנעוריו, ואמרו בסוכה יארו של אדם מתגבר עליו בכל יום ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו ובת"ח יותר מכולם, ואתה הוא קוב"ה שהבאת על העולם נסיונות שלא שערס אבותינו מלחמת עולם שלישיית מלחמת סייבר של כוחות הטומאה והטהרה.

רבש"ע קהליך עומדים לבקש מחילתך, רחמיך יכמרו לרחמם בחמלתך, שופכים לב כמים לעומתך, ואחא תשמע מן השמים מכון שבתך, תחזק לעמך ידם הרפה, שלח מאתך עזר ותרופה.

ואסיים בצרכת כהן בחו"ל אין נושאין כפיים אבל יש ללמוד מהבה"ל דכהן המצרך ביחידות את ישראל מקיים מצות עשה וממילא יש גם תוקף ברכת כהנים לצרכתו, דהקשה בבה"ל כיצד ההורים מצרכין את האלמלאים בנוסח יברכך והא אמרו חז"ל זר המצרך עובר בעשה, ויישב הבה"ל דכיון דמז"כ מתפרש כמאן דנתכונן שלא לשם ברכת כהנים האמורה בתורה, א"כ אצרך אתכם באהבה יברכך וגו', יקום פורקן מן שמיא חינא וחסדא ורחמי וחיי אריכי ומזוני רויחי וסייעתא דשמיא ובריות גופא ונהורא

מעליא זרעא חיל וקימא זרעא די לא יפסוק ודי לא יבטול מפתגמי אורייתא, לכל קהל לא קדישא הדין
רברביא עם זעריא טפל לא נשיא מלכא דעלמא יכרך יתכון יפיש חייכון ויסגי יומיכון ויתן ארכא לשניכון
ותחפרקון ותשתזבון מן כל עקא ומן כל מרעין בישין מרן דבשמיא יהא בסעדיכון כל זמן ועידן ונאמר
אמן.

ויקוים בנו נבואת יסעיהו לעתיד לבוא במהרה, בלע המות לנאח ומחה ד' אלוקים דמעה מעל כל
פנים, וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי ד' דבר, ואמר ביום ההוא הגה אלוקינו זה קוינו לו ויושיענו
זה ד' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו.